

Janko Gačnik

SPOMINI NA NEMŠKI VIDEZ MARIBORA

Janko Gačnik je bil rojen leta 1885 v Libeličah. Po poklicu je bil učitelj, v boju za severno slovensko mejo je sodeloval kot častnik. Bil je med tistimi, ki imajo največ zaslug, da so po prvi svetovni vojni Libeliče ostale Jugoslaviji. Po vojni je bil nekaj časa predsednik Zveze prostovoljcev borcev za severno mejo 1918—19 v Mariboru. Umrli je leta 1967 v Mariboru, pokopan je v rojstnem kraju.

*Raje od dima počrnele ruševine
ko slovenski Maribor.*

(O. Kernstock)

Da sem prišel (prvič) v Maribor, je bila vzrok narodna politika. Po prizadevanju slovenskih rodoljubov na Koroškem se nas je leta 1909 osem mladih slovenskih Korošcev prijavilo za sprejem na učiteljišče v Celovcu. Nemški Volksrat je kaj hitro zaslutil, da gre za osem bodočih slovenskih učiteljev, ki se ne bodo dali vpreči v službo ponemčevanja slovenske mladine. Vseh osem so nas odklonili. Odpeljali smo se v Maribor. Na mariborskem učiteljišču so nas sprejeli vseh osem. Tu eksponenti nemške nacionalne politike niso imeli tolikega vpliva in veljave ko v Celovcu. Ravnatelj Henrik Schreiner je bil zaveden Slovenec, prav tako večina ostalih profesorjev, zlasti pa se je za nas koroške dijake zanimal profesor dr. Matko Potočnik. Učni jezik je bil tudi na mariborskem učiteljišču v vseh predmetih nemški razen v slovenščini, ki so jo poučevali le tri do pet ur v tednu kot učni predmet. Tudi učne knjige so bile nemške, pogosto močno tendenciozno pisane v nemškonacionalnem ter v monarhističnem, habsburškem duhu. In vendar: odločevala je živa in skrbno izrečena beseda slovenskih vzgojiteljev, a to je bilo za nas slovenske dijake odločujoče.

In tako je kljub nemški zunanosti dalo mariborsko učiteljišče stotine narodno zavednih slovenskih učiteljev, med njimi je lepa vrsta dobrih Maistrovih borcev. Med slovenskimi profesorji so se zavedali dolžnosti do svojega nacionalno tlačnega naroda še: Ljudevit Pivko, Ivan Koprivnik, Luka Lavtar, Ivan Vreže, Matija Pirc, Emerik Beran, Hinko Druzovič, Jakob Marin, Miroslav Šijanec in Josip Žagar. Vendar vpliv slovenskih profesorjev na razvoj slovenske narodne zavesti na učiteljišču samem v okviru njegovega učnega programa ni mogel biti posebno velik. Na tak razvoj so mnogo močnejše vplivala razna slovenska društva in ustanove; večina jih je imela svoj sedež v Narodnem domu; slovenski učiteljiščniki so imeli tudi svoj stalni salonski orkester, svoj pevski zbor in svoje literarne krožke, vse zunaj zidov učiteljišča. Slovenski profesorji so s svojim sodelovanjem pri Slovenskem dramatskem društvu (ravnatelj Henrik Schreiner), slovenski ljudski knjižnici (dr. Ljudevit Pivko), telovadnem društvu »Sokol« (dr. Ljudevit Pivko) in pri glasbenih prireditvah (Beran in Druzovič), pa tudi že s samim svojim obiskom slovenskih prireditev in nacionalnih manifestacij ter s svojim ugledom in zgledom dajali slovenskim dijakom potrdilo, da so na pravi poti, in jih spodbujali k vztrajanju na tej prostovoljno izbrani poti. Oholost in nestrpnost nemške gospode in njenih privržencev sta silili nas slovenske dijake k vedno večjemu narodnemu radikalizmu. Tega tudi najbolj strogi učni načrt učiteljišča ni mogel preprečiti, in če je ravnatelj učiteljišča ob obveznih proslavah cesarja in Avstrije po uradni dolžnosti na koncu svojega govora trikrat vzkliknil običajni »Hoch«, tega noben slovenski dijak ni vzel preresno, verjetno tudi ne H. Schreiner sam; naš Osterc pa nas je vsakokrat spomnil na Prleka, ki je ob takšni priložnosti zaklical: »Živio! Ga že vlečejo kvišku!« (hoch = visoko, kvišku).

Ves Maribor je imel zunanji videz nemškega mesta. Učiteljišče je imelo samo nemški napis »K. k. Lehrerbildungsanstalt«, prav tako so imele izključno samo nemške napise in nemški učni jezik vse ostale šole, osnovne in meščanske šole, gimnazija in realka. Nemški napisi so bili tudi na vseh drugih zavodih, uradih, trgovinah in obrtnih delavnicah. Dvojezične, nemško-slovenske napise si lahko preštel na prstih ene roke, in še nekaj teh so nemški nestrpneži onesnažili, polili s črnilom. Marsikdo ob štiridesetletnici osvoboditve Maribora skorajda ne bo mogel verjeti, da so bili tudi vsi ulični napisi izključno samo v nemškem jeziku, ulice pa so bile poimenovane le po nemških pesnikih in pisateljih, skladateljih, politikih, generalih in admiralih, niti ena ne po slovenskih možeh. Sedanja Maistrova ulico so takrat imenovali po ustanovitelju prvega nemškega reicha (države) knezu O. Bismarcku, sedanja Krekova pa se je imenovala Kaiserstrasse. Verjetno so imeli krstitelji te ulice predvsem nemškega cesarja Viljema v mislih. In vendar je bil Maribor sredi strmjenega slovenskega ozemlja! Tako so nemški politiki sami pomagali Avstriji, ki je dopuščala, da so se mogle slovenskemu ljudstvu goditi tolike krivice, tako omalovaževanje in zapostavljanje! Nemška gospoda je dala postaviti tudi nekaj spomenikov: nekdanjemu županu, Nemcu Tappeinerju, admiralu Tegetthoffu, zmagovalcu pri Visu leta 1866, cesarju Jožefu II., ki ga je neki nem-

ški slavnostni govornik v Mariboru označil za najbolj nemškega vladarja Avstrije, in avstrijskemu nadvojvodu Ivanu, ki je baje Štajersko zelo ljubil, bil strasten lovec in najraje prihajal v štajerska lovišča; spomenik so postavili tudi Jahnu, »očetu nemškonacionalnih telovadcev«. Ob vhodu v novi park so zasadili »Schillereiche«, hrast v počastitev nemškega pesnika. Odkritje spomenika Jahnu in plošče v spomin na zborovanje buršakov ter vsaditev Schillerjevega hrasta so združili z manifestacijami za nemškonacionalno misel. Zato ni čudno, da je bil hrast večkrat spodrezan in Jahnov spomenik pokvarjen. O tem piše Marburger Zeitung z dne 11. junija 1914 med drugim tole:

»V noči od včeraj na danes je bil spomenik očeta Jahna na barbarski način oskrunjen. Zgornji del spomenika je bil prepleskan, pomazan z rdečo tinto, spodnji pa z modro, in ker je spomenik bele barve, so zlikovci tako dosegli svoj rdeče-modro-beli »sijaj‘... Večer za večerom se potikajo slovenski (windische) srednješolci po mestnem parku in kažejo svoje nacionalno sovraštvo do nemštva.«

Na koncu poziva list mestno policijo, naj bo glede parka v bodoče bolj budna. V hotelu pri »Črnem orlu« so posvetili posebno sobo pesniku, duhovniku Kernstocku, ki je imela z ulične strani napis »Kernstock überall«. Ta Kernstock je zložil v počastitev Maribora kot »trdnega nemškega mesta« »odo«, ki se je končala z vrsticama:

»Lieber rauchgeschwärzte Trümmer
als ein windisch Maribor.«
(Raje od dima počrnele ruševine
ko slovenski Maribor.)

Usoda je hotela, da je leta 1945, po drugi osvoboditvi Maribora, na takratnih ruševinah nastal tako slovenski Maribor, kot ni bil še nikoli poprej v svoji zgodovini: Maribor slovenskega delovnega ljudstva.

Mariborski protestantje so imeli za pastorja dr. Ludwiga Mahnerta, ki je po svoji hujskaški nemškonacionalni zagrizenosti morebiti še prekašal svojega starejšega katoliškega kolega O. Kernstocka. Po rodu je bil iz Nemčije.

Prizadevanju, da se svetu dokaže nemški značaj Maribora, je služilo tudi ljudsko štetje leta 1910. Število Slovencev in Nemcev so določali na podlagi občevalnega jezika. Ker so bili Nemci gospodujoča plast kot lastniki tovarn, večine obrtnih delavnic, trgovin ter kot šefi uradov, mestnih in povečini tudi državnih, so za njihove nameščenice, uslužbenice in delavce vpisovali številni komisarji nemški občevalni jezik in v statistikah so potem vse tako vpisane osebe šteli za Nemce. Pred popisno komisijo so bili poklicani tudi Slavko Osterc, Pero Cestnik in jaz. Prijavili smo slovenski občevalni jezik. To komisarju vidno ni ugajalo. »Katero šolo obiskujete?« »Učiteljišče.« »Pa tam je vendar nemški uradni jezik.« In že je hotel za vsakega izmed nas štirih vpisati nemški občevalni jezik. Mi ugovarjamo: »Nemški govorimo samo, kadar smo vprašani, sicer pa govorimo slovenski v šoli in doma.« »Seveda, ko imate tako zagrizeno Kranjico za

gospodinjo,« se jezen obregne in vpiše za nas štiri slovenski občevalni jezik. Drugače je bilo s služkinjo pred nami in kuharico za nami. Čeprav sta le s težavo spravili nekaj nemških besed iz sebe — obe sta bili Slovenki s podeželja — je števeni komisar za obe vpisal nemški občevalni jezik, ker sta povedali, da govorijo njuni gospodarji-delodajalci nemški; kuharico je še posebej pohvalil, da govori z gospodarjem nemški, da bi si tako vsaj nekoliko oplahnil jezo, ki smo mu jo povzročili štirje mladi slovenski dijaki. Obe se verjetno nikoli nista zavedali, da sta statistično pomnožili Maribor za dva nadaljnja »Nemca«.

Leta 1911 so uradno našli 22.653 Nemcev in 3823 Slovencev, ostalih 117, povrh še med vojaštvom: 1140 Nemcev in 474 Slovencev, tudi po občevalnem jeziku, čeprav je bilo med vojaki najmanj 70 odstotkov nemških narodnosti.

Nemštvo Maribora je pomagalo vzdrževati torej tudi vojaštvo, nastanjeno v treh vojašnicah: domobranski, topniški in konjeniški. Občevalni jezik je bil nemški, častniki so bili pretežno Nemci ali pa nemško govoreči pripadniki drugih narodnosti; narodno zavedni slovenski aktivni častniki, ki bi javno uporabljali slovenski jezik, so bili zelo redki in takim napredovanje v vojaški službi ni bilo lahko. Prav gotovo bi se bila postavila vojska v času pred prvo svetovno vojno, če bi bilo prišlo med mariborskimi Nemci in Slovenci do nemirov, na stran Nemcev, kakor se je to zgodilo v Ljubljani 20. septembra 1908, ko sta padla Adamič in Lunder. Doživel sem naslednji zanimiv in značilen dogodek s slovenskim podčastnikom avstrijakantom: mož moje prve študentske gospodinje je bil sodar, in tako sta z nami študenti prebivala dva sodarska delavca, ki sta delala v velikem vinskem podjetju, Hrvat iz Zagorja Franjo Broz in Slovenec iz Prlekije Jožef M. Ta M. se je tega dela kmalu naveličal in je stopil v frančiškanski samostan. Toda tudi pri frančiškanih ni dolgo vztrajal in me je nekega lepega dne obiskal v obleki avstrijskega podnarednika mariborskega domobranskega pešpolka. Navdušeno mi je pripovedoval, da mu vojaščina ugaja, da bo dalje služil, da bo delal izpite za nadaljnja napredovanja vse do častnika, in me prosil, da bi ga poučeval v nekaterih predmetih, zlasti v računstvu in geometriji ter nemški slovnici. Obljubil mi je lepo nagrado. Skoraj dve leti sem hodil nedeljo za nedeljo v vojašnico in ga poučeval, izplačilu kakršnega koli honorarja se je izogibal in mi obljubljal, da mi bo kupil ob koncu učenja zelo dobre gosli od nekega znanca godbenika. Tako sva časovno prišla do znamenitega meseca julija 1914, ko je že vse govorilo, da bo izbruhnila vojna s Srbi in Rusi. Na izplačilo honorarja tedaj nisem hotel več čakati in sem drezal in drezal. Prišlo je do sestanka v restavraciji Narodnega doma med njim in menoj. Ker je bil M. vojak, takrat že narednik in kandidat za administrativnega aktivnega avstrijskega častnika, sem se pri njem zanimal, kako bo z vojno.

Hvalil je vojaško izurjenost avstrijske vojske in veliko sposobnost častniškega komandnega kadra, zlasti še svojega komandanta strojnic nadporočnika Dörflingerja. Ko pa sem omenil zavednega Slovenca, aktivnega častnika Vaupotiča, ni vedel o njem nič povedati pohvalnega. Ko je še naglasil, da bo avstrijska vojska pometla s Srbi in tudi Ruse prema-

gala, sem ga vprašal, ali bo tudi on streljal na Srbe in Ruse. Začudeno je odgovoril: »Zakaj pa naj ne bi?« Jaz sem odvrnil: »Saj so vendar naši slovanski bratje!« On: »Ali ti ne bi streljal?« Jaz: »Ne!« Tedaj se M. urno dvigne in reče: »S teboj ne bom več govoril. Tudi gosli ne dobiš, sploh nobenega vinarja, vendar pa si še kljub temu lahko hvaležen, da te ne bom ovadil našim oblastem!« Nato je urno odšel. Nikoli ga nisem več videl, pa tudi ne s trudom prisluženih gosli. Vse svoje učne ure sem tako nehoté žrtvoval na oltar »velike avstrijske očetnjave«. M. je potem leta 1917 padel na italijanski fronti.

V nekaterih šolah in podjetjih so naravnost sfanatizirali mlade ljudi, zlasti na realki, v schulvereinskih šolah v delavskih naseljih in v posebni šoli za železničarje južne železnice. Nekega večera sem šel s sinom naše študentske matere Albinom Šprajcem v trgovino Mydlil na vogalu Gosposke in Cesarske ulice. Govorila sva slovenski. »Wirst schweigen, du windischer Hund!« (»Boš molčal, ti slovenski pes!«), slišim gruče mladih ljudi. »To si pa nemški pes, ki si me sedaj oblajal,« odvrnem takoj in pohitim za Albinom. Ko izstopim pozneje iz trgovine, me obkoli že cela množica nemških študentov. »Ničesar ti ne bomo storili, če boš, ko ti pokažemo nemško trobojnico, trikrat zavpil: »Heil!« »Heil!« je bil nemški izzivalni pozdrav, načekčan na vseh mogočih stenah po mestu in okolici. Jaz pa zavpijem na moč naš slovenski »živio«, se zaženem in predrem vrste obkoljevalcev. Nekaj udarcev po hrbtu, kaj hujšega ni bilo... Tudi ti dijaki in obrtni vajenci, načrtno vzgojeni v Slovencem zelo sovražnem duhu, so služili vzdrževanju nemškega videza Maribora, v jedru, nezavedno, vendar pa so pomagali kakor tudi tisoči ostalih nezavednih ali nepoučenih Slovencev vzdrževati gospodarske in politične pozicije nemške gospode. Tej oholi gospodi je bila zoprna že sama misel, da bi ji kdaj zaval dal preprost človek iz vrst delavcev in kmetov. Ti pa so bili v Mariboru pretežno Slovenci.

Neke nedelje dopoldne koraka krdelo vojakov iz cerkve od maše proti vojašnici v Melju. Spredej vojaška godba, na čelu krdela pa mlad poročnik. »Ta oficir pa je Slovenec, zahaja tudi v Narodni dom,« vzkliknem. (Avstrijski aktivni častnik je bil tudi v Narodnem domu redek pojav.) Takoj me obkoli skupina ljudi in že padajo udarci po meni. Nekega popoldne sedim v parku in berem slovensko knjigo. Mimo prideta mlad študent in nekaj let starejši delavec. Starejši mi izbiže knjigo iz rok, mlajši mi pomoli »frankfurtarico« (nemško nacionalno trobojnico) pod nos: »Ali jo boš poljubil,« me pozove mlajši. Hitro poberem knjigo, izbijem roko s frankfurtarico izpred sebe in naglo odidem, bolje rečeno, zbežim pred starejšim surovežem. Posebno nevarno je bilo govoriti slovenski v delavskih kolonijah. Tam so storili nemška šola, nemške knjige in šovinistično časopisje svoje, socialni demokrati pa očitno niso ukrenili ničesar proti temu. Dobro se spominjam, da so se moji slovenski šolski tovariši vsakokrat, kadar so imeli opravka v delavskih kolonijah, oborožili s palicami, da bi bili bolj varni. Mariborski socialni demokrati me danes spominjajo na opis prvega maja, kakor ga je doživljal Prežihov Voranc kot pastirček v okolici Raven na Koroškem, in na prvi maj, kakor sem ga do-

življal jaz kot mlad, politično prizadet koroški študent v Mariboru. Opazoval sem velik sprevod, ki se je vil s Studencev čez most, Glavni trg in po Tegetthoffovi cesti proti Košakom, kjer je bila popoldne veselica skoraj redno vsako leto. Kljub rdečim barvam se nikdar nisem mogel otresti vtisa, da je to tuja nemška prireditev, saj smo slovenski študentje vsa ta leta zaman pričakovali, da bi voditelji socialnih demokratov kdaj povzdignili svoj glas za ponižano in zapostavljeno slovensko ljudstvo. Zato jim tudi ni uspelo, da bi ob občinskih volitvah zmagali in odstranili samopašno vladavino nemške nacionalne gospode z mariborskega magistrata, uspelo pa je to slovenskim socialistom pri prvih občinskih volitvah v tistem jugoslovanskem Mariboru, ki so ga osvobodili Maistrovi borci. S svojim kaj čudnim pojmovanjem internacionale so avstrijski socialni demokrati pridno pomagali vzdrževati nemški videz mesta Maribor. Na mariborskem učiteljišču sta pomagali vzdrževati videz, da je to učiteljišče nemško in da mora ostati nemško, zlasti nemški društvu Schulverein in Südmarka. Razmerje med številom slovenskih in nemških gojencev je bilo skoraj 1 : 1, torej vsakih polovica. Ker pa je bilo s slovenskega Štajerskega težko zbrati toliko »nemških dijakov«, so privabljali dijake iz bolj nemške Srednje Štajerske, pa tudi iz Gornje Štajerske, da bi ohranili »nemški značaj mariborskega učiteljišča«. Tako je bil v našem letniku Viktor Reiter iz daljnega Rotenmanna na Gornjem Štajerskem; le-ta bi bil imel mnogo bliže v Gradec ko v Maribor, še bliže pa v Linz ob Donavi v Gornji Avstriji. Večkrat sem ga vprašal, zakaj je prišel od tako daleč. Vsakokrat mi je ostal dolžan odgovor, ker je pač prikrival, da ga je sem poslal zloglasni nemški Schulverein. Najbolj nemško zagrizen je bil neki Maierhofer, tudi iz Gornje Štajerske. Javno je trdil, da slovenskih dijakov ne bi smeli pripustiti k maturi, ker ne obvladajo nemškega jezika. Schulverein je zbiral za učiteljišče v Mariboru tudi sinove socialno šibkih in od nemških delodajalcev odvisnih, narodno manj zavednih slovenskih staršev. Tem dijakom se je poznalo, kdo jih je poslal na učiteljišče. Z istimi gesli, s katerimi so jih nemški nacionalci pridobili za nemško stvar in za slovensko narodno odpadništvo, so pogosto izzivali nas slovenske dijake, sošolce, omalovaževali so naše slovenske pesmi in povesti ter njihove pisce in skladatelje, sramotili so ostale slovanske narode, predvsem Čehe, ter rusko in srbsko vojsko. Bili so bolj nevarni ko Nemci, ker so razumeli slovenski in so prisluškovali, da bi mogli to ali ono neprevidno izjavo svojih slovenskih sošolcev nesti svojim nemškim gospodarjem na uho kot njihovi ponižni politični hlapci.

V korist Schulvereina so prodajali tudi vžigalice v škatlicah, na katerih je bil zanimiv napis:

Den Brüdern im bedrohten Land,
warmfühlendes Herz, hilfreiche Hand.

Po naše:

Bratom v ogroženi deželi,
toplo čuteče srce, pomoči bogato roko.

Kljub vsemu pritisku in bogatim sredstvom so se čutili spodnještajerski Nemci ogrožene in v onemoglosti so postajali, čim bolj smo se bližali svetovni vojni, vse bolj nacionalno nestrpni. Uveljavljale so se preroške besede pesnika Antona Aškerca: »Mi vstajamo in vas je strah!«

Zelo zanimiv članek, poučen zlasti za koroške Slovence, še bolj pa za ondote Nemce, je priobčila dne 3. januarja 1914 Marburger Zeitung, list, ki je, podobno kot celovški Freie Stimmen pisal v nemškonacionalnem, slovanskim narodom vseskozi sovražnem duhu. Tako se je glasil (v prevodu) članek: »Sicer pa je zelo značilno, da na mariborskem učiteljišču, ki je uradno nemški zavod, predava nemščino kot učni predmet profesor, ki kakor dr. Pivko sam ne zna pošteno nemški. Vobče bi ne smelo biti dovoljeno namestiti za profesorja nemščine Slovence, ker mu naravno manjkata potrebna ljubezen do nemškega jezika in zanesljivi nemški jezikovni čut.«

Kaj, ko bi bili nemški, v Celovcu vladajoči gospodje tudi povzeli ta nauk Nemškega društva v Mariboru in njihovega glasila in bi na šolah v slovenskih krajih nameščali narodno zavedne slovenske učitelje, učitelje, ki bi z ljubeznijo poučevali slovenske otroke v slovenskem jeziku?

Podoben napad je isti list priobčil dne 30. aprila 1914 glede ženskega učiteljišča v Mariboru:

»Neki slovanski profesor na nemškem ženskem učiteljišču postaja v zadnjem času do nemških deklet zelo neprijeten. Brezpogojno nedopustno je, da se dovoli, da našo nemško mladino, zlasti bodoče učiteljice, poučuje Slovenec.«

Dalje se dopisnik pritožuje, da ta slovanski profesor o ustoličenju vojvod na Gosposvetskem polju govori kakor znani slovanski politik dr. Brejc in drugi njegovi somišljeniki, ter grozi, da bo »Nemško društvo v Mariboru v tej zadevi primerno ukrepalo.«

Nemštvu je služilo tudi gledališče v Mariboru. Nobene slovenske besede, nobenega slovenskega dramskega dela ni bilo slišati z njegovega odra. Slovenci so zahajali v svoj Narodni dom. Vsaka večja dramska prireditev je bila istočasno vir navdušenja v boju za pravice slovenskega ljudstva. Martin Krpan, Legionarji, Tugomer, Ustoličenje na Gosposvetskem polju — manifestacije, ki so prihajale slovenskemu ljudstvu iz dna srca.

Leta 1914 so sklicali nemški nacionalci v Maribor nemške pevske zборе iz spodnještajerskih trgov in mest na »zvezno petje« (Bundessingen). Tudi ti pevci naj bi reševali ogroženo nemštvo Maribora ter spodnještajerskih trgov in manjših mest. Na Glavnem trgu jih je pozdravil z magistrata mariborski župan dr. Schmiederer. Le iz daljave sem opazoval, kaj vse se je dogajalo. Dobro sem slišal in si še boljše zapomnil sklepne besede: »Marburg ist deutsch und bleibt deutsch« (Maribor je nemški in ostane nemški). Mislil sem si: Če bi tak govornik dejal v Innsbrucku na Tirolskem ali pa v Nürnbergu na Bavarskem, da je to mesto nemško in da ostane nemško, bi se poslušalcem zdele take ugotovitve nepotrebne, da, celo smešne. V Mariboru pa se je zdelo županu, ki je razmere v mestu dobro poznal, tako ugotavljanje potrebno in to me je kot Slovence zelo tolažilo kljub tisočem pevcem, med katerimi je bilo tudi mnogo Slovencev, ki so

jih njihovi delodajalci speljali v to ali ono društvo. Tudi ti so verjetno, če niso bili politično slepi, dvomili o besedah dr. Schmiedererja, kajti Maribor je bil zares le na videz »deutsch«. Ti pevski zbori so prišli iz Celja, Konjic, Hrastnika, Ljutomera, Ptuja, Laškega, Slovenskega Gradca, Ormoža, Lenarta, Marenberga (Radelj), Rogatca in Slovenske Bistrice. Sodelovalo je tudi več društev iz Maribora, med njimi sta bili najbolj močni in nemškonacionalno najbolj glasni pevski društvi trgovskih nameščencev in uslužbencev Južne železnice.

Zmage srbskega orožja v balkanski vojni 1912—13 so povzdignile tudi samozavest slovenskega ljudstva. Zato se je zdelo nemškemu Volksratu potrebno, da prav v Mariboru skliče vsenemško zborovanje nemškonacionalnih visokošolcev — »Burschenschaftentag«. Bilo je to 1914. o binkoštih, 29., 30. in 31. maja ter 1. junija. Prišli so ti buršaki, vsi v značilnih krojih, z vseh avstrijskih univerz, precej jih je bilo tudi iz Nemčije (Halle, Giessen, München, Freiburg, »Teutonia« iz Jene, Braunschweig). Največ jih je bilo iz Gradca in z Dunaja. Maribor je bil ves v zastavah, največ je bilo vsenemških žolto-rdeče-črnih, dokaj manj avstrijskih, cesarskih, še manj štajerskih belo-zelenih; slovenske, se razume, ni bilo nobene. Izo-bešanje slovenskih, belo-modro-rdečih zastav je bilo v Mariboru prepovedano! Slovenske narodne tribarvnice sem v Mariboru videl edino na dvo-rišču Narodnega doma ob telovadnih nastopih sokolov. Ob otvoritvi mosta čez Dravo leta 1913 po cesarjevem zastopniku nadvojvodi Frideriku so na Narodnem domu izobesili slovensko narodno tribarvnico poleg cesarske črno-žolte. Kakor je poročal zagrizeni nemškonacionalni list Marburger Zeitung, so morali gospodarji Narodnega doma na odločno zahtevo mariborske mestne policije slovensko tribarvnico odstraniti, toda istočasno so odstranili tudi avstrijsko cesarsko zastavo, kar komentira ta list kot značilno za avstrijski patriotizem slovenskih narodnjakov.

Leta 1914 smo stanovali Slavko Osterc, Peter Cestnik in jaz ter še štirje drugi slovenski učiteljišniki v hiši na začetku Koroške ceste, takó da smo iz prvega nadstropja mogli opazovati zborovanje buršakov na Glavnem trgu. Polagali so temeljni kamen za pomnik o tem znamenitem zborovanju. Prav ko so bili klici »Heil« najbolj burni, skoči Osterc od okna, vzame velik bel risalni list, vzame barvice, iz kuhinje v diru prinese vode ter prepleska papir poleg beline še z rdečo in modro barvo. Slovenska narodna tribarvnica je bila narejena. Brž jo še mokro pritrdi na palico in že skoči z njo k oknu, ko vsa zasopljena pridrvi naša študentovska mati ali gospodinja, Slovenka, Kranjica po rodu: »Ježeš Marija, Osterc, kaj pa delate. Šipe nam bodo razbili, iz hiše na cesto nas bodo vrgli, moj mož bo ob službo, ob kruh bomo!« Strastno seže po Osterčevi tribarvnici in tako nastane boj za slovensko zastavo med bojevitim študentom in zaskrb-ljeno gospodinja. V tem boju se še mokra zastava razmaže in strga; oba borca pa sta odnesla rdeče in modre znake tega boja po rokah, obleki in obrazu, na Glavnem trgu pa so nemški buršaki, vsi vase zaverovani, pravkar odpeli zadnji refren takrat najbolj razvpite nemške bojne pesmi o straži ob Renu (Die Wacht am Rhein): »Lieb Vaterland, kannst ruhig sein,

fest steht und treu, die Wacht, die Wacht am Rhein.« (Ljuba domovina, lahko si mirna, trdno in zvesto stoji straža ob Renu!)

Reka Ren teče sicer daleč od nas, tam na zahodu, blizu meje med francosko in nemško državo. Petje te pesmi v Mariboru ob Dravi pa je pomenilo dvoje: grožnjo jugoslovanskim narodom, v prvi vrsti Slovincem, z veličino in močjo vsenemštva, hkrati pa pomiritev zaskrbljenih spod-nještajerskih Nemcev in poziv, naj vztrajajo v boju za nemški imperi-alizem.

O zborovanjih nemškonacionalnih visokošolcev-buršakov je poročala Marburger Zeitung marsikako podrobno zanimivost, med drugim tudi tole:

Ko so buršaki prikorakali na Glavni trg in se razvrstili pred magistratom, ni bilo nikogar, ki bi jih bil pozdravil z balkona magistrata. List poudarja, kako strašno je to zbolelo nemško čuteča srca Maribora, kako sitno je bilo vsem, in grozi z interpelacijo na prvi prihodnji seji mariborskega občinskega sveta. Na tej seji se je župan dr. Schmiederer opravičeval, češ da je moral službeno drugam in da ga sploh ni nikdo obvestil, da se bodo buršaki zbrali pred magistratom in da želijo, da bi jih pozdravil. Schmiederer se je opravičeval, ker se je buršakov bal, na dan burševskega zborovanja pa se ni upal pokazati zaradi tega, ker se je bal zamere habs-burškega dvora na Dunaju, ki mu preveč bučne manifestacije za nemški Reich le ne bi bile preveč pogodu. Zato je Marburger Zeitung zamolčal tudi, da so na Glavnem trgu pred magistratom peli vsenemško pesem »Die Wacht am Rhein«. Na »komerzu« (pojedini) je neki govornik v svojem govoru omenil, da so bili nemški svobodomiselní nacionalni visokošolci nekaj časa za »los von Österreich« (proč od Avstrije), da pa se sedaj zavedajo, kako važna je ravno Avstrija kot Vzhodna marka za varnost in razcvet velike nemške države.

Še istega leta, 1914, so nemški nacionalci in imperialisti izzvali prvo svetovno vojno. Mnogo gorja in hude zločine so zagrešili nad jugoslovanskimi narodi: izgnanstva, zapore, streljanje, obešanje. Mnogo tega so zakrivali pri nas južnoštajerski Nemci in njihovi sodelavci, slovenski narodni odpadniki; podlim denunciacijam ni bilo ne konca ne kraja vse dotlej, dokler se ni ravsula straža ob Renu. Še so hoteli izkoristiti buršaki precej številno mariborsko belo-zeleno varnostno stražo (Schutzwache), skupino povratnikov iz vojne in brezposelnih. Grozili so in se povezali z buršaki v Gradcu, da bi ti pomagali rešiti Maribor za nemško državo. To nakano so preprečili borci slovenskega pesnika in generala Maistra. Ni jih bilo veliko, toda odločni so bili in moralno krepki, v zavesti, da se borijo za pravično stvar. Med temi borci je bil tudi Slavko Osterc. Maribor je bil v slovenskih zastavah, velikih, lepo belo-modro-rdečih, ne več papirnatih, ampak iz trdnega platna, in bivša slovenska študentovska mati ni bila več v skrbeh za službo moža, za kruh in za družino.